

10. 7. 2008

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Modernější a výkonnější soudnictví

Jednou z hlavních priorit současné vlády je oblast justice a posilování vymahatelnosti práva. Kvalita soudnictví má přímý dopad na občany, a proto kabinet věnoval této oblasti v uplynulém období významnou pozornost, která se nakonec projevila v konkrétních změnách. Ty by měly přinést zlepšení jak vymahatelnosti práva, tak především posílení občanských jistot. Prioritou těchto snah je maximální snaha přizpůsobit legislativu ve prospěch poctivých a čestných občanů na úkor podvodníků a zločinců.

Obsah:

1. Návrh nového trestního zákoníku aneb trestná činnost se nesmí vyplácet
 - 1.1. Zpřísnění postihů za některé druhy kriminality
 - 1.1.1. Zvýšení trestních sazeb
 - 1.1.2. Změna promlčecí doby
 - 1.1.3. Nově se řadí do výčtu přitěžujících okolností skutečnost, že pachatel spáchal
 - 1.1.4. Zpřísnění postihu při spáchání více trestných činů
 - 1.2. Domácí vězení jako alternativní trest
2. Detenční ústavy - izolace pachatelů nebezpečných sexuálních zločinů
3. Zvýšení zaměstnávání vězňů
4. Přísnější dohled nad exekutory

Jednou z hlavních priorit současné vlády je oblast justice a posilování vymahatelnosti práva. Kvalita soudnictví má přímý dopad na občany, a proto kabinet věnoval této oblasti v uplynulém období významnou pozornost, která se nakonec projevila v konkrétních změnách. Ty by měly přinést zlepšení jak vymahatelnosti práva, tak především posílení občanských jistot. Prioritou těchto snah je maximální snaha přizpůsobit legislativu ve prospěch poctivých a čestných občanů na úkor podvodníků a zločinců.

Česká vláda tak chce skrze Ministerstvo spravedlnosti ČR těmito kroky naplnit své předvolební sliby, v nichž se zavazovala k ochraně občanů před zločinem a k možnosti jednotlivce dovolat se spravedlnosti za všech okolností. Dnes tyto záměry dostávají konkrétní podobu, která s sebou přináší výraznou změnu podoby české justice a právní úpravy založené na zkušenostech evropských zákonodárců.

1. Návrh nového trestního zákoníku aneb trestná činnost se nesmí vyplácet

V návaznosti na prohlubující se konflikty ve společnosti a nové negativní jevy, jakož i formy trestné činnosti, stoupající brutalitu pachatelů, mezinárodní zločin a závažnost činů bylo navrženo přijetí nového trestního zákoníku, který zpřísnuje represe u některých trestných činů.

Ve zmiňovaném návrhu trestního zákoníku se například výrazně zpřísnují postihy u nejzávažnějších násilných trestných činů, jakými jsou třeba brutální vražda, a to včetně možnosti ukládání výjimečného trestu.

V souladu s mezinárodními trendy se mají ve větší míře zavádět i majetkové tresty, které by měly pachatele postihnout vždy, pokud trestným činem získal nebo se snažil získat majetkový prospěch.

Další novinkou je také doplnění trestních sankcí o domácí vězení.

Nově se zavádí tzv. bipartice trestných činů. Trestní zákoník dělí trestné činy na:

a) přečiny (úmyslné trestné činy se sazbou nepřevyšující tři roky odnětí svobody a všechny nedbalostní trestné činy)

b) zločiny (úmyslné trestné činy se sazbou převyšující tři roky odnětí svobody).

1.1. Zpřísnění postihů za některé druhy kriminality

Vládní předloha trestníku zákoníku počítá například s následujícími změnami.

1.1.1. Zvýšení trestních sazeb

Vražda

- Za „prostou“ vraždu se zvyšuje horní hranice trestní sazby z 15 na 18 let.

- Za nejtěžší případy, např. vraždu dítěte lze uložit nejméně 15 let (doposud 12 let) až 20 let nebo výjimečný trest. V této trestní sazbě bude nově postižen pachatel, spáchá-li vraždu na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

Výjimečný trest

- Je jednak trest odnětí svobody nad 20 (doposud 15) let až do 30 (doposud 25) let a trest na doživotí.

Usmrcení z nedbalosti

- Odnětí svobody až na 3 (doposud 2) léta

Úmyslné těžké ublížení na zdraví

- Zvyšuje se trestní sazba z 2 až 8 let na 3 až 10 let.

- Např. těžké úmyslné ublížení na zdraví dítěti lze uložit nejméně pět (dosud 2) roky až 12 (doposud 8) let.

Ohrožení zdraví závadnými potravinami a jinými předměty

- V případě, že je způsobena těžká újma na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt, zvyšuje se trestní sazba z 1 až 5 let na 3 až 10 let.

Rvačka

- Zvyšuje se horní hranice z 6 měsíců na 1 rok. Pokud je v průběhu rvačky způsobena jinému smrt činí trestní sazba 2 léta až 8 let / - dosud 6 měsíců až 5 let.

Výtržnictví

- V případě recidivy se zvyšuje trestní sazba z 2 roků na 3 roky.

Vydírání

- Zvyšuje se v základní trestní sazbě horní hranice trestní sazby ze 3 roků na 4 roky.

Znásilnění

- Pokud je způsobeno souloží (nebo jiným pohlavním stykem srovnatelným se souložím) zvyšuje se horní hranice trestní sazby z 8 na 10 let.

Zanedbání povinné výživy

- Zvyšuje se horní hranice v základní trestní sazbě z 1 na 2 roky. V případě, že pachatel vydá oprávněnou osobu nebezpečí nouze, nebo byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, může se zvýšit trestní sazba z dosavadních 3 až na 5 let.

Jednadvacetiletý Zdeněk měl už od učiliště kázeňské problémy spojené s fyzickým násilím na spolužácích. Dalo se o něm říct, že pro ránu nešel nikdy daleko. Navíc od svých patnácti trénoval pravidelně box, což ještě zvyšovalo nebezpečnost jeho častých výpadů. Dalo se očekávat, že jednoho dne jeho agrese neskončí pouze monoklem a oděrkami. Onen okamžik nastal, když na diskotéce v opilosti brutálně napadl pěstmi o rok mladšího Davida a způsobil mu mnohačetná zranění včetně tříštivé zlomeniny čelisti, natržení sleziny a těžkého otřesu mozku. Napadený student práv tento útok přežil jen díky včasnému zásahu lékařů, kteří po jeho hospitalizaci museli provést chirurgický zákrok z důvodu otoku mozku. Celý incident zaznamenala průmyslová kamera a i díky očitým svědkům byl Zdeněk zajištěn policií. Jeho rodina zaplatila renomovaného obhájce, který se opravdu snažil. Obžalovaný útočník byl odsouzen ke dvěma letům odnětí svobody s podmíněným odložením trestu. Pokud by se tato smutná událost odehrála po schválení nového trestního zákoníku, agresivního boxera by ohrožovala sazba minimálně 3 roky s horní sazbou až 10 let.

1.1.2. Změna promlčecí doby

Prodlužuje se promlčecí doba z 12 na 15 let u trestných činů, u nichž je horní hranice trestní sazby nejméně 10 let. Do promlčecí doby se dle návrhu trestního zákoníku nově nezapočítává doba, po kterou oběť trestného činu obchodování s lidmi nebo některého trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byla mladší osmnácti let.

1.1.3. Nově se řadí do výčtu přitěžujících okolností skutečnost, že pachatel spáchal

- Trestný čin s rozmyslem nebo po předchozím uvážení
- Trestný čin ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti
- Trestný čin trýznivým způsobem
- Trestný čin využívaje něčí nouze, tísně.

1.1.4. Zpřísnění postihu při spáchání více trestných činů

Odsuzuje-li soud pachatele za dva nebo více trestných činů, uloží mu úhrnný trest podle toho ustanovení, které se vztahuje na trestný čin z nich nejpřísněji trestný; jde-li o vícečinný souběh, zvyšuje se horní hranice trestní sazby odnětí svobody u takového trestného činu o jednu třetinu; horní hranice trestní sazby odnětí svobody však nesmí ani po tomto zvýšení převyšovat dvacet let a při ukládání výjimečného trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let nesmí převyšovat třicet let.

1.2. Domácí vězení jako alternativní trest

Kateřina, svobodná matka pětiletých dvojčat, se živila jako dealerka potravinových doplňků. Když jednoho zimního rána odjížděla od školky, kam vozila své děti, ještě netušila, jak fatální událost má před sebou. Hned na začátku své plánované trasy po odběratelích nezvládla v prudké pravotočivé zatáčce na zledovatělé vozovce svůj služební vůz a smyk ji vynesl až na chodník, kde srazila důchodkyni. Ta na místě svým těžkým zraněním podlehla. Kateřina byla obviněna z ublížení na zdraví s následkem smrti a soud jí následně vyměřil rok vězení nepodmíněně. Její dvě nezletilé děti

byly dány na určenou dobu do péče ústavu sociální péče. Pokud by však byla Kateřina souzena podle nového trestního zákoníku, byla by tu pro ni možnost, při splnění dalších zákonných podmínek, alternativního trestu v podobě domácího vězení. Díky tomu by nemusela být tak nehumánně oddělena od svých potomků.

Podle návrhu trestního zákoníku je domácí vězení jedním z druhů trestů umožňující postih pachatele, aniž by musel být vytrhován ze své rodiny a nejbližšího okolí. Vláda si také od posílení alternativních trestů slibuje menší zatížení věznic, které jsou podle ní dlouhodobě přetížené, a jejich provoz je příliš nákladný.

Vládní předloha počítá, že trest domácího vězení lze uložit s hranicí tří let. Alternativní tresty jsou v novém trestním kodexu vázány na takzvané přečiny, tedy nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy s horní sazbou tři roky. Soud může podle návrhu zákoníku pachatele potrestat domácím vězením, pokud usoudí, že takový trest vzhledem k menší závažnosti přečinu stačí. „*Momentálně má ze současných více než 20 000 vězňů téměř 8500 trest nižší než dva roky, u nich by alternativní trest domácího vězení mohl připadat v úvahu,*“ řekl Jiří Pospíšil, ministr spravedlnosti. Přičemž 2700 osob je ve vězení s trestem do jednoho roku a téměř 800 lidí si odpykává trest do tří měsíců vězení. Například dobře alternativní tresty fungují v Německu.

„Pokud bychom byli na úrovni vyspělých zemí EU tak by na 1 vězně připadlo 6 a více metrů čtverečních. S menším počtem vězňů a s většími kapacitami by byly i lepší programy zacházení,“ uvedl Luděk Kula, generální ředitel Vězeňské služby. Věznice jsou nyní naplněny na 103 procent. Je v nich nejvíce vězňů od počátku roku 2005.

Domácím vězením by se mohly trestat například drobné krádeže, pokud pachatel není recidivista. Domácí vězení by mohl soudce uložit až na dvě léta, buď samostatně, nebo v kombinaci s jiným trestem. Pachatel by pak musel dát písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat na určené adrese. Trestaný mohl být sledován elektronicky. Podle pravidel domácího vězení, nestanoví-li soud v rozsudku jinak, se odsouzený musí ve všední den zdržovat v určeném obydlí od osmé hodiny večer do pěti hodin ráno. Celý den pak na své adrese musí být o víkendu a o svátcích. Výjimkou je, pokud má k opuštění domácího vězení důležité důvody, například výkon zaměstnání nebo návštěvu lékaře.

Dalším alternativním trestem jsou například obecně prospěšné práce.

2. Detenční ústavy - izolace pachatelů nebezpečných sexuálních zločinů

Ve vazební věznici v Brně - Bohunicích vznikl první detenční ústav v České republice pro nebezpečné pachatele s psychickými poruchami. Podle ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila zde budou pachatelé umístováni od 1. ledna 2009, kdy začne platit zákon o zabezpečovací detenci. Zařízení je určeno pro 48 osob. Stejná zařízení postupně vzniknou v Opavě a Vidnavě na Olomoucku. Ústavy pro nebezpečné devianty jsou v zemích západní Evropy budovány již od sedmdesátých let minulého století.

„V Česku se počítá s umístěním zhruba 200 pachatelů s psychickými poruchami, kteří by při pobytu na svobodě mohli být nebezpeční svému okolí,“ řekl Jiří Pospíšil.

Zabezpečovací detence je nový typ ochranného opatření pro pachatele závažné trestné činnosti. Jde o osoby s vysokou mírou nebezpečnosti pro společnost, jejichž duševní stav trvale či dočasně způsobuje, že se závažné trestné činnosti dopouštějí. Navíc u těchto osob existuje reálný předpoklad, že se budou i v budoucnu takového jednání dopouštět, a to zvláště za situace, kdy u nich není téměř

žádná nebo je jen velmi malá pravděpodobnost účinnosti běžné ochranné léčby.

Psychiatrické léčebny, ve kterých jsou dnes tyto osoby umístěny, jsou zdravotnická zařízení, tedy instituce sloužící léčbě, proto nedisponují dostatečným technickým a hlavně personálním vybavením pro skutečnou ostrahu. Odborníci z psychiatrických léčeben opakovaně poukazují na to, že tyto osoby někdy tyranizují celé oddělení, napadají personál i jiné pacienty, přičemž takové útoky často končí vážnou újmou na zdraví.

Podle poznatků psychologů by se měla zabezpečovací detence ukládat zejména vrahům, kteří mají v životní historii předchozí násilnou trestnou činnost (i vraždu) a kteří jsou posouzeni jako nebezpeční. Dále pak sexuálním deviantům - multirecidivistům - u nichž prokazatelně opakovaně selhala ochranná léčba.

Detenční ústavy budou spravovány a střeženy Vězeňskou službou ČR, čímž se sníží nebezpečí útěku na minimum. Chovanci budou absolvovat léčebné, psychologické, vzdělávací, pedagogické, rehabilitační a činnostní programy. Jedním z cílů bude vzbudit v chovancích rozhodnutí podrobit se ochrannému léčení ústavnímu. Zabezpečovací detence potrvá, pokud to bude vyžadovat ochrana společnosti. Nejméně jednou za 12 měsíců soud přezkoumá, zda důvody pro pokračování léčby trvají.

3. Zvýšení zaměstnávání vězňů

Získání konkrétní odbornosti, kvalifikace a v neposlední řadě potřebných pracovních návyků vede ke snadnějšímu návratu odsouzených osob do společnosti, což snižuje recidivu. Díky pracovní činnosti vězňů se snižují náklady na výkon trestu hrazené společností - odsouzený se aktivně podílí na úhradě sociálního a zdravotního pojištění, podílu na platbě daně z příjmu a může plnit vyživovací povinnosti vůči rodině a hradit další pohledávky (např. náklady trestního řízení atd.). *„Osvědčuje spolupráce některých vězňů s neziskovými organizacemi,“* doplnil Jiří Pospíšil.

V prvním čtvrtletí letošního roku dosahovala zaměstnanost odsouzených více než 61 %. Do práce tedy bylo zařazeno 8113 odsouzených z 13 296 práceschopných vězňů.

Ke zvýšení zaměstnanosti vězňů významně napomohla novela Zákona o výkonu trestu odnětí svobody (účinná od 5. 1. 2008), která rozšířila okruh subjektů, u kterých je možné vězně zaměstnávat bez jejich souhlasu. Jde například o obce, dobrovolné svazky obcí, kraje, nemocnice, školy aj.

„Výhodné je to pro obě strany. Jednak se tím řeší nabídka pracovních míst pro vězně a na druhou stranu nedostatek pracovníků v některých oblastech,“ dodal ministr Pospíšil.

Například ve Vazební věznici Praha - Pankrác se odsouzení mohou podílet na samotném chodu vazební věznice, například ve stravovacím provozu, vězeňské a nemocniční prádelně či autoprovozu. Při vazební věznici je také zřízeno středisko hospodářské činnosti, které zaměstnává odsouzené v provozech tiskárny a kovodílny. Vazební věznici se daří zaměstnat 94 % práceschopných odsouzených.

4. Přísnější dohled nad exekutory

Vláda se zasadila o zpřísnění státního dohledu nad činností exekutorů, který je součástí dvou novelizací exekučního řádu, tzv. krátkodobé novely a novely střednědobé.

První z nich již prošla legislativním procesem a od 1. ledna tohoto roku nabyla účinnosti. Ministerstvo spravedlnosti díky ní získalo větší pravomoci při kontrole činnosti exekutorských úřadů.

Novela např. umožnila kdykoliv nahlížet do exekutorských spisů či zavedla tzv. institut výtky, kterou soudním exekutorům může udělovat jak ministerstvo, tak i Exekutorská komora. Norma dále zpřesnila mj. právní úpravu doručování oznámení o upuštění od exekuce a rozhodnutí o zastavení exekuce či úpravu týkající se nákladů exekuce, tj. odměny exekutora atd. Díky novelizačnímu opatření byla rovněž prolomena mlčenlivost exekutora, čímž se podstatně zjednodušilo řešení problémů, ve kterých dlužník neprávem obviní exekutora ze špatného postupu.

V úsilí o zvýšení dohledu nad exekutory pokračuje i tzv. novela střednědobá, která je již v Poslanecké sněmovně a v současnosti se „doladuje“ v připomínkovém řízení. Předkládaný návrh se oproti předchozím novelizačním opatřením orientuje na úpravu postupu exekučních soudů a soudních exekutorů v rámci exekučního řízení. Nad soudními exekutory se státní dohled posiluje tím, že výkon tohoto dohledu je svěřen rovněž předsedovi okresního soudu podle sídla exekutorského úřadu nebo předsedovi okresního soudu, který exekutora provedením exekuce pověřil. To je výhodné hlavně z toho důvodu, že ministerstvo spravedlnosti zpravidla nemá povědomí o běhu jednotlivých případů a o nesprávném postupu se dozvídá až prostřednictvím stěžovatele nebo médií – tzn., až když závadný stav již relativně dlouhou dobu trvá. Navrhovaného řešení využívá zkušeností exekučního soudu, který je s účastníky i exekutory v přímém kontaktu a má tedy největší přehled o konkrétní činnosti soudních exekutorů. Díky tomu návrh přináší včasné zjištění případných excesů a tím i zjednaní nápravy.

Novelizace se týká také kárného řízení, které se postupně unifikuje u všech právnických profesí, tj. nejen exekutorů, ale též notářů a advokátů. Změnami je dotčen jednak postup v kárném řízení, kde se zpřesňují procesní pravidla, přičemž do složení kárných senátů se zavádí laický, resp. nestavovský prvek. Kárná odpovědnost se rozšiřuje i na exekutorského koncipienta a nově se upravují sankce, kterými je možno postihnout kárné provinění exekutorského kandidáta a koncipienta.

Podle ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila změny navrhované v právní úpravě exekučního řízení by měly přispět především ke zrychlení postupu exekučních soudů a soudních exekutorů a v důsledku toho i k snadnějšímu a rychlejšímu vymáhání pohledávek. *„Exekuční soudy nově nebudou zatíženy rozhodováním v exekucích, které nejsou mezi účastníky sporné, a tím se navrhovanou novelou zkvalitňuje a zrychluje faktický výkon dohledu exekučních soudů nad postupem soudních exekutorů ve sporných věcech,“* řekl Pospíšil. Role exekučních soudů se přenesou zejména k rozhodování o odkladu či zastavení exekuce tam, kde exekutor s takovým návrhem účastníků řízení či třetích osob nesouhlasí.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)

- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)